

Da red. var bekendt med at den danske forfatter Jørgen Bukdahl, hvis sidste bok «Det skjulte Norge» vakte så stor opsikt, hadde opholdt sig i Orkelsjøtraktene, henvendte han sig til denne og bad ham fortelle litt om sine inntrykk fra besøket. Man mente det vilde være av interesse å få noen betraktninger fra vår høifjeldsnatur av én der som få utlendinger; har fordyppet sig i studiet av vårt lands litteratur og kultur. Hr. Bukdahl opholdt sig 1½ måneds tid ved Orkelsjøen, og hele »Det skjulte Norge« blev skrevet her. I nedenstående artikel har han meget eskerdig efterkommet vår anmodning.

Red.

VED ORKELSJØEN

AV JØRGEN BUKDAHL

28. Juni 1926.

«Naar Verden gaar mig imod, og det lar den sjældent være, naar den har nogen Leilighed, har jeg altid fundet mig vel ved at tage en Friluftsvandring som dæmper. Det som havde været i Veien denne Gang husker jeg nu ikke mere....».

Saaledes begynder Asbjørnsen et af sine Eventyr. Jeg maatte tænke paa dette, da jeg sad i Toget nord paa. Sige Farvel til en Vinter, dens Arbejde, Strid og Hverdag for at drage op til Højfjældet.

Det er Juni. Og Hæggen staar og dufter op langs Gudbrandsdalen. Vi kører fra Somren og møder Foraaret igen oppe ved Dombaas. Og i Opdal finder jeg blaa Violer....

Men bag ved denne Færd ligger der et Eventyr og et Eventyrs drivende Kraft. Jeg læste som Barn en Fortælling om Isranunkelen, denne Fabelblomst, der gror lige under den evige Sne. Denne Blomst skulde have en undergørende Magt. Med den i Haanden skulde man kunne se i det skjulte, hvad Fjældet gemte, hvad Sindet lukkede sig over. Jeg husker ikke mere hvordan dette Fabelmotiv blev udnyttet. Jeg husker bare Blomsten og dens skinnende Navn. Maaske var det Romantikens blaa Blomst, der blev hvid her Nord paa, et helt Folks Længsel lukket ind i et Even-

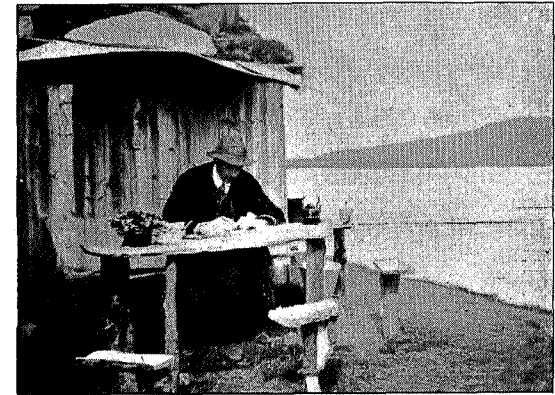
tyr.... Og jeg havde saaledes med Udkastet til en Bog om det skjulte Norge, som jeg ikke kunde faa til dernede i Hverdagen. Maaske Højfjældet kunde hjælpe, slaa Visionen ind i Stoffet, det sammenfattende Syn over dets Brudstykker.

29. Juni.

Her er det altsaa.

Dette er Orkelsjøen. Denne Taushed. Det er som Stilheden synger. Vi er 1100 Meter oppe over Hverdagen. Grøngraat, brungraat, lysegraat. Og Orkelhø hæver sig over Søen som en Kegle. Den minder om Vesuv. Mon den nogensinde skulde sprude Ild?

Syv Timer var Turen herop fra Opdal. Op gennem Lien under Olmenberget. Saa forsvinder Træerne og vi er i Skaret, ser endnu engang den bre-

Hytten ved Orkelsjøen.

de Bygd, og Trolldheimens hvide Tinder langt inde. — Vi gaar indover Højfjældet, øde, graat, ensomt. Vi gaar over en Snebræ, under den fosser Vandet, snor sig i Katarakter ned til Elven, der gaar dybt nede i Drivdalen.

Vi gaar ind mod den nye Verden. Olmenberget staar endnu rundt og tungt bag os. Saa snor Vejen sig ind bag en strid Elv, hvor Vandet har det grønne Skær, det der spiller i blaat — jøkelblaat, isblokkeblaat....

Her er det altsaa.

Søen ligger lavt. Den mumler svagt mod Stranden.

Men Trætheden kommer efter den lange Tur. Mod Nord staar der Strimer af Dagslys, en Rødme, der aldrig dør.

Alt er anderledes her. Maaske Miraklet kan ske. En Fabelblomst findes. Maaske Orkelhø alligevel kan sprude Ild....

30. Juni.

Jeg var oppe Kl. 5. Solen stod som en Lue over Falkhø. Den høje Morgenhimmel var klar og blaa.

Jeg skød Baaden ud. Søen laa med Guldblink i alle Bølger, Verden laa tindrende som var den sprunget nyfødt af Skaberens Haand.

Brattfonhøs skraa Snemarker var saa hvide, at de fik hint hemmelighedsfulde Skær af Blaaf, der sænker Forestillingen om Isødet, Utilgængeligheden ned i ens Sind.... Baaden gled over Vandet, der sang sagte om Stævnen, som skørt Glas, der brast fint og klingert. Og Solblus tændtes i alle Kølvandets Strimer.

Højfjældets Morgen. Saa dyb, saa fuld af Stilhed, Himmelblaat og Solguld.... og oppe i Lien ringler Kørerne.... der er noget iltet i den Ringlen — de er maaske paa Vej til godt og grønt Beite langt inde i Fjældene....

Solen stiger og brænder Farverne ud af Fjældet. Der er bare graagrønt, gulgraat, lysegraat og brungraat tilbage. Alle Mellemlarverne, der gør Højfjældet saa nærværende og paatagelig.

Men ud over Formiddagen trækker der blaasorte Skybanker op bag ved Sisselhø. Sneen bliver saa lighvid. Og der er noget ulmende hedt i Solens Lue. Det tordner fjernt. Nede i Opdal? Eller helt ind i Troidheimen? Men endnu er Himlen klar. Myggen flyver lavt. Kørerne er allerede paa Vej mod Sæteren. Men det er helt stille. Og Solskinnet falder ned som Varme, en hed lummer Bølge. Den blaasorte Skybanke vokser. Der springer et Lyn. Derefter et Brag der ruller længe, gentager sig og gentager sig, bliver tilsidst træt.

Solens Skin blev svagere, mere tyndt og graat. Tilsidst var Solen kun en bleggul Skive, der saaes bagved et tyndt Skydække, som gennem et Slør. Saa druknede den helt i blaagraa Skyer. De drev nu op indover Orkelhø og fik graa, takkede Rande. Det var stille længe.

Saa kom der et Lyn.

En zigzag-formet Ildlinie, der skar en Flænge i det blaasorte Skydække.

Saa med et rejste Vinden sig. Pludselig. Som havde den ligget i en Dal og hvilet sig længe og nu pludselig kom. Og Søen, der var blegblaa og fuld af Spejlbilleder, Fjælde, Himmel og Skyer, blev pludselig graa og riflet.

Uvejret faar Fart. Skyerne taarner sig op som Hvælvinger. Og de brister under Lynstraalen og de falder ned med et Brag. Og Fjældene kan ikke blive færdig med Ekkoet. Den ene Fjældside vil ikke have det og kaster det over til den anden, der heller ikke vil have det. Og saaledes bliver det ved, til al Lyd er klemt ud af Ekkoet. Vejret er

nu fanget ind i Orkelsjøens Sænkning ning, og kan ikke komme ud igen. Lyn paa Lyn sprang ud af Skyhvælvet. Stundom var det som Lynstraalen stod i Stene og Fjældet sprudede Ild. Og Regnen stod ned i Straaler. Pludselig var det som Luften blev an-

Sne i juli.

tændt. Et blænd-hvidt dirrende Skær. — Saa Stilhed en Brøkdæl af et Sekund. Saa et Brag, der knaldede lige ned. Som et Læs Brædder, der blev væltet lige ned over Hovedet. Eller Fjældet selv. Og det Ekko blev aldrig færdig. Saa var det Regnens monotone Susen og Syden igen. Og Søen, der slog mod Stranden. — Saa lynede det igen. Tværs over Orkelhø. Og det var som var vi midt oppe i Lovgivningen paa Sinai Bjerg.

Endelig delte Vejret sig paa begge Sider af Orkelhø. Trak saa bortover Kvikne. Havde længe endnu Kraft til at staa og murre og murre derovre. — Men først indunder Aften blev Himlen klar. Og Luften var ren og høj. Fyldt af en ubestemmelig Duft, af vaad Enebær, vaad Mose. Og Fjældene blaanede som aldrig før. Man

ligesom saa, at de trak sig i den blaa Fjernhedskaabe. Og det blev helt stille.

Jeg har faaet Ild paa Ovnen og Kaffeledelen hængt over. Rust-røde Aftenskyer favner Fjældtinderne ind. . . . Og Sneen ligger saa underlig hvid ind mot Brattfonhø og Østhimlens Skumring.

Men over Søen hæver Orkelhø sig, saa tryk og bred. Som et Stenkast inde fra Evigheden.

Grøngraat er Højfjældet: Rensdyrmos, lidt Ener, lidt lysegrønt Græs og Blomsternes Fabelflor. . . .

Jeg skulde gerne have fundet nogle flere Adjektiver til at nagle denne særegne Skønhed fast med, hvis det ikke var saadan, at det blev Søndenvind, en let Brise der rejste sig fra Skumringen i Syd og jeg maa ud for at prøve om Auren bider. . . .

(Senere).

Nej, Auren bed ikke. Søen skummede hvidt af en mærkelig undersøisk Bølgegang. Alt er ellers helt stille. Bare denne blide Brise, der hvisker om Hushjørnet. Den kommer inde fra Skumringen mellem øde Fjælde, den bringer Evigheden og Natten med i sit Sus. Farverne og Glansen dør ud af Skyerne, de bliver blaasorte og driver lavt. —

Jeg hugger Ener og lægger paa Ovnen. Ilden sprager og blusser. Her er godt at være. Jeg tænder Piben. Ja, her er godt at være. Højt hævet op over Hverdagen. Paa Højfjældets Skulder. Nærmere Stjerner, Skyer og Sol, det springende Lyn og den evige Torden. . . .

Aldrig smagte Piben og Ensomheden mig saa godt. Der er Aartusinders Stenro i Højfjældets Taushed. . . .

Men Skær af Polarhimlen lyser ind i Natten. Endnu staar Ihøene tunge og blaa; med Linier, der som krummer sig om vældig Kraft. . . . Dette er Dovre. Denne tunge Stenro, denne Evighedsstemning over Højfjældet. Her er ikke Vestlandets vilde Stejlhed, eller Østlandets brede Tryghed — her er blot Urokkeligheden slaet i Sten, Uomskifteligheden og Uforgængeligheden — et Centralnorge der holder sammen og holder samlet det milelange bygdeopdelte Land.

I Øst kan jeg se Fjæld skinne i Kvikne — der ligger et Symbol i, at netop der skulde en Decembemat en lille Dreng blive født, som

mere end nogen skulde samle og holde samlet: Bjørnstjerne Bjørnson. Disse tunge Fjældlinier har lejret sig i hans Barndoms Horisont, spejlet sig i det blaa Barneøje — Urtidsroen, Evighedens Kvadre.

1. Juli.

Ogsaa i Dag er Luften rensset af Tordenvejret i Gaar. Men Solen er noget mattere i sit Skin. Der staar Varmedis langs alle Fjældrande.

Jeg var nede i Undalen. Elven var ikke saa strid her. Rundt om var Myrer, sort stille Vand, Torv, Myruld. I Skyggesiden af en Knaus laa Sne. . . .

Undalen har baade Vildhed og Ynde. Jeg glemmer ikke det Synet, da jeg under Aften saa Lensmandssætra ligge mod en sort Fjældvæg, glinsende af Snesmeltningsvand og saa den hvide Sne over. Og om Sæteren det grønne Tun, Kalve der gik i Indhegningen,

Ihøene

Skorstenen, der røg. Budejer der gik over Tunet. . . . Freden, Idyllen fældet ind i et Istidsøde. Et Stykke Menneskesamfund midt i vældig Natur. Da forstod jeg først Sæterens Betydning for norsk Fantasi. Her var Virkelighedens Holdepunkt for Eventyrtrangen, Længselen efter det ubundne, Evigheden. Her kunde man hvile ud efter Hverdagens Slid paa Nerver og Sind, her kunde man faa selve Højfjældets Evighedsstemning som en sammenfattende Vision ind over et Livs Brudstykker. . . .

Og nu forstod jeg Jørgen Moe, han der mere end nogen har hævet Sæteren op i norsk Digtning, ja, op som Symbol over sin egen skønne, romantiske Ungdom. Ogsaa i ham skete jo Sammenstødet af Vildheden, Ødet og saa Idyllen. Ud af dette Sam-

menstød sprang ikke alene Digtet om Sæterrejsen, men ogsaa det om Sæterjentens Søndag:

Det nytter ei stort at tage sin Bog
og synge i Heien en Psalme.

Og ved dette Sammenstød mærkede Virkeligheden disse Linier: «Mens ene jeg gaar i ødselige Fjæld og kun hører Bjælderne klinge». Ensomheden og Længselen gør jo disse Linier saa solgraa og øde og eftermiddagsstille. Men ud af dette Sammenstød fangede Jørgen Moe ogsaa et dybere Sammenstød i Folkets Sind: det mellem Virkelighed og Mystik:

Høstbrune Sæter
du fra din Gjæter
stille
dig skille.
Huldren skal flytte
ind i din Hytte
nu.

Aftenen faldt over Undalen. Skumringen gled over Fjældene. Og jeg gik ind i Sæteren. Der var Ild i Komfuren. Og Lys og Skygge drev sin Leg over de graa Bjælkevægge.... En lille Menneskeverden her i øde Fjeldheimen....

Da jeg gik hjem laa der Taage ned over Undalen. Men inde bag den graa Mur randt og rislede det af Snesmeltningen, tusinde Stemmer, der hviskede ud fra Ødet og Urtiden....

10. Juli.

Dagene gaar. Med Sol, Vind og Arbejde. Man vænnes til den nye Verden. Man har glemt de store Byer og alle de grønne Skove. Men havde Rousseau Ret i, at naar man vender tilbage til Naturen, opdager man en skjult Menneskelighed i sig selv? Naa, det kan være det samme med Rousseau.

Der staar en Stjerne og skinner over Ihøene.

13. Juli.

Idag er vi regnet inde. Regn, Regn fra Nordvest. Søen er blygraa. Det blæser og vi er ganske alene med Vejret. Jeg hører hvor

det risler og render paa Tagets Stenheller. Udenfor Vinduet er et helt Vandfald. Det er Indendørsvej og Arbejdsvej.

Jeg sidder og skriver om Gudbrandsdalen. Dalen mellem Dølene. Dens gamle Kultur. Hvad er det, der har slaaet Synet og Visionen ind i den? Jeg tænker paa Kunstnere som Klukkstaden og Skjaak-Ola. Er det ikke Højfjældet og Evighedsstemningen der ligger bag? Maaske en graa Sæter, hvor Vildheden og Idyllen mødtes. Og Trangen til det kosmiske fødtes, Trangen til at favne alle Fjældtinder ind, storme Himlene, med Højfjældet som Springbrædt....

Det regner udenfor. Her er øde og vaadt som i de sidste af hine fyrretyve Dage, Syndfloden steg. Ogsaa vi er kravlet op paa de højeste Bjergtinder. Men det regner og regner....

29. Juli.

Det er Olsok ikvæld. Vi tændte et stort Baal paa en Nut. Det skinnede rødt i Natten. — Det skjulte Norge ja, det var jo det Olav tabte og vandt paa Stiklestad. Det blev aldrig kuet. Trods Sortedød, Dansketid, Mørketid. Det rejste sig som en Kathedral i Folket. Ukuelig og udræbelig.

Der hænger paa min Væg en Tegning af Olav Gulbrandsen. Kongen der staar foran sin Kirke. Han hæver Murskeen og Sværdet mod sit Værk. Thi et Land maa forsvares, mens det bygges. Det maa værges mens det vokser....

Den røde Ild brænder i Natten.... Fjeld-Noreg — det milelange Rige. Snelandet, Stenriget, fattigt, dog rigt som det dukker sig ind under Polarhimlen, giver stundom Synet for Virkeligheden, Eventyret for Brødet, Kviden for Lykken. Men Mennesker lever ikke af Virkelighed, Lykke og Brød alene. Folket klamrer sig dog fast til Fjældene sine. Til den karrige Jord, hvor Korn saa ofte faldt paa Stengrund. Og hvor Evne og Aand ofte fik den fattige Gromuld, saa hvad der skulde have spiret og baaret de mange Fold, blev et skjult Norge.

Den røde Ild brænder ud.

Nat over Højfjældet. Det sukker i Søen. Denne Nat var det for snart 1000 Aar siden. Et Nederlag, der blev en Sejr i høje Himle.

Et skjult Norge, der blev et Norvegia sacra.... Og Sagn og Syner rider med Nattevinden ind over Dovrevidderne....

5. August.

Nætterne bliver mere mørke. Og Stjernerne staar høje og klare. Der kommer Kulde i Fjældenes Blaanen. Er det Vinteren der lurer?

Ak! Højfjældets korte sommer!

7. August.

Jeg var paa Orkelhø i Dag. Sol og Blæst. Lidt diset i Horison-ten. Man kan uden Besvær gaa lige til Toppen paa et par Timer. Op fra Søens Sænkning. Over lidt Myr først. Og saa begynder Landskabet rundt om at hæve sig. Og snart ser man de hvide Tind-der inde i Troldheimen. Og Olmenbergets Kuppel. Og til Slut hele Dovre Synskredsen rundt. — Brungraat. Lysebrunt. Vand der blinker. Elve der løber. Dovre er ikke vildt. Men det er vældigt. Har en egen bunden Vælde. Synet overrasker ikke i Øjeblikket. Det kommer siden. Der kan gaa Aar. Saa løser den bundne Vold-somhed sig ud.

Det er blevet Høst nu. De stærke Farver bryder igennem. Selv i Graavejr har Fjæld og Former dette skarpe klare Præg. Jeg var inde over Vidderne, kom op under Sneen, der var sort klæbrig Jord. Men Isranunklerne vokste her. De er hvidklæd med Stænk av brunrødt og Farverne var lette og lystige som en drøm, som hørte de ikke denne Verden til.... men det overdaadige Øiebliks Evighed.

10. August.

Den sidste Aften. Blank er Søen. Blank er Tjernet bag ved Hyt-ten. En Vildand sejler her i det døende Aftensker, og lærer sine Unger at svømme. Mjøensætra dukket ind i Skyggen. Men Ihøene staar og blaaner. Jeg tænder Piben, Myggene sværmer. En Lemæn rasler under en Enebærbusk. Natten har tusinde Lyde, har dog den store Stilhed....

Driva, 11. August.

Saa brast Højfjældets Verden....

Vi gik op fra Undalen, mellem Brattfonhø og Sisselhø og ned i Drivdalen. — Det tog 5 Timer. Og vi mødte lidt efter lidt vort gamle Verdensbillede igen: Træerne, de første Huse, siden Hver-dagen, Stationen og Jernbanen.

Da vi kom op under Sisselhø stod der Torden inde over Kvikne. Lyn sprang ud fra Skymulmet bag Orkelhø, der hævede sin trygge Kegle mod Vejret. Det var som den sprudede Ild. Uvejret holdt sig derovre. Men her skinnede Solen. Saa gik vi ned ad Bjerget. Ned til Hverdagen og vor gamle Virkelighed.

....men Huldren skal flytte
ind i din Hytte
nu.

